

ARXITEKTURA TARIXINI O'QITISHDA XALQARO TAJRIBA VA YONDASHUVLAR

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15493939>

RAXMANOVA DILAFRUZ

ANNOTATSIYA. Mazkur maqolada arxitektura tarixini o'quvchilarga o'qitish jarayonida qo'llanilayotgan xalqaro tajribalar va yondashuvlar tahlil qilinadi. Unda zamonaviy pedagogik metodlar, turli mamlakatlarda qo'llanilayotgan didaktik strategiyalar va arxitektura tarixini o'rgatishda kontekstual, amaliy va interfaol yondashuvlarning o'rni ochib berilgan. Shuningdek, maqolada ushbu fan orqali o'quvchilarda estetik did, tarixiy tafakkur va global madaniyatga hurmat ruhini shakllantirish imkoniyatlari yoritiladi.

KALIT SO'ZLAR: arxitektura tarixi, xalqaro tajriba, ta'lim metodikasi, madaniy meros, interfaol yondashuv, kontekstual o'qitish.

KIRISH. Insoniyat tarixining har bir bosqichi o'ziga xos me'moriy izlarni qoldirgan. Arxitektura nafaqat moddiy madaniyatning bir ko'rinishi, balki jamiyat tafakkuri, siyosiy tuzilmalari, diniy e'tiqodlari va estetik qarashlarining in'ikosi hisoblanadi. Shu bois, arxitektura tarixini o'rganish – bu oddiy binolarning tarixi emas, balki insoniyat taraqqiyotining chuqur va murakkab jarayonlarini anglash vositasidir.

Zamonaviy ta'limda arxitektura tarixini o'rganish o'quvchilarda nafaqat san'at va madaniyatga qiziqish uyg'otadi, balki ularni tanqidiy fikrlash, tarixiy tahlil qilish va madaniy merosni qadrlashga o'rgatadi. Mazkur fan orqali o'quvchilar turli

davrlarda yashagan jamiyatlarning qanday yashagani, qanday qadriyatlarga ega bo'lgani, qanday texnologiyalardan foydalangani haqida chuqur tasavvur hosil qiladilar. Bu esa ularning bugungi zamonaviy arxitektura, dizayn va shaharsozlikni anglash qobiliyatini oshiradi.

Dunyo tajribasiga nazar tashlaydigan bo'lsak, rivojlangan davlatlarning deyarli barchasi o'quv dasturlarida arxitektura tarixiga alohida e'tibor qaratadi. Masalan, Yevropada me'moriy yodgorliklar orqali milliy identitetni shakllantirishga intilish kuchli bo'lsa, Osiyo mamlakatlarida bu fan orqali avlodlar o'rtasidagi ma'naviy meros uzviylikda davom ettiriladi. AQShda esa arxitektura tarixi orqali urbanistik taraqqiyot va ijtimoiy makon shakllanishi tahlil qilinadi.

Shunday ekan, arxitektura tarixini o'qitish – bu o'tmishni anglash, bugunni tushunish va kelajakni tasavvur qilish vositasidir. Bu fan o'quvchilarga madaniy tafakkur, tarixiy xotira va estetik didni shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Shuningdek, ularni milliy va jahon miqyosidagi madaniy merosni anglash, uni asrash va rivojlantirishga daxldor qilish imkonini beradi. Shu sababli, arxitektura tarixining o'quvchilarga o'rgatilishi zamonaviy ta'limning ajralmas, strategik jihatdan muhim yo'nalishlaridan biri sifatida qaralishi lozim.

Arxitektura tarixi insoniyat sivilizatsiyasi shakllanishining ajralmas qismi bo'lib, u jamiyatlarning tarixiy taraqqiyoti, madaniy o'ziga xosligi va estetik tafakkuri haqida chuqur ma'lumot beradi. Ushbu fan orqali o'quvchilar inson faoliyatining turli bosqichlarida yuzaga kelgan arxitektura yodgorliklarini o'rganish bilan birga, o'tmish jamiyatlarning ijtimoiy, siyosiy, diniy va iqtisodiy holati haqida ham tasavvur hosil qiladilar. Chunki har bir tarixiy inshoot — bu davr ruhi, xalq tafakkuri va yashash tarzining vizual timsolidir.

Arxitektura tarixini o'rganish orqali o'quvchi o'z xalqining madaniy merosini chuqur anglaydi, milliy identitetining ildizlarini tan oladi va uni asrashga bo'lgan mas'uliyat hissini uyg'otadi. Shu bilan birga, boshqa xalqlarning me'moriy merosi bilan tanishish o'quvchilarda madaniyatlararo muloqot madaniyatini rivojlantiradi, bag'rikenglik va global tafakkur kabi muhim ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantiradi. Masalan, Rim imperiyasining monumental inshootlari orqali qadimgi

davlat boshqaruvi va urbanistik rivojlanish bosqichlari haqida tasavvurga ega bo'lish mumkin bo'lsa, Sharq me'morchiligi orqali ruhiy-falsafiy qarashlar, diniy ramziylik va milliy uslublarning uyg'unligi ochib beriladi.

Arxitektura tarixini o'qitish shuningdek, tarixiy tafakkurni rivojlantirishda beqiyos rol o'ynaydi. Har bir me'moriy obida muayyan zamon, joy va ijtimoiy voqelik bilan uzviy bog'liq bo'lib, uni o'rganish tarixiy kontekstda tahlil qilish ko'nikmasini rivojlantiradi. Bu jarayon orqali o'quvchi voqealarni faqat faktlar majmuasi sifatida emas, balki ularni paydo bo'lish sabab va sharoitlarini tushungan holda o'zaro aloqadorlikda anglay boshlaydi. Bu esa tanqidiy fikrlash, sabab-oqibat munosabatlarini tahlil qilish, fazoviy tasavvur qilish kabi kognitiv malakalarning shakllanishiga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, arxitektura tarixini o'rganish o'quvchilarning estetik qarashlarini rivojlantiradi. Inson tafakkuri mahsuli bo'lgan arxitektura obidalari orqali o'quvchi go'zallik mezonlarini anglaydi, shakl va mazmun uyg'unligini tahlil qilishga o'rganadi, dizayn va kompozitsiyaga nisbatan ongli yondashuv hosil qiladi. Bu esa ijodiy fikrlashga yo'l ochadi, san'at, dizayn va muhandislik sohalariga qiziqishni kuchaytiradi.

Shuningdek, arxitektura tarixini o'rganish nafaqat o'tmishga nazar, balki zamonaviy arxitektura va urbanistik muammolarni anglashda ham muhim manba hisoblanadi. Bugungi shaharsozlik, barqaror arxitektura, ekologik dizayn va madaniy muhitni rivojlantirishda tarixiy tajribalarni inobatga olish ta'lim orqali shakllanadigan ongli munosabatni talab etadi. Shu ma'noda, arxitektura tarixini o'qitish – bu estetik did, madaniy ong va tarixiy xotirani uyg'unlashtirgan holda shaxsni har tomonlama yetuk qilib tarbiyalash vositasidir.

Zamonaviy ta'lim jarayoni fanlararo yondashuvni taqozo etadi, chunki bugungi kunda bilimlar sohasi tobora integratsiyalashib, alohida fanlar doirasidagi yondashuvlar o'quvchiga to'laqonli tushunchalar berishda yetarli bo'lmay qolmoqda. Ayniqsa, arxitektura tarixini o'qitishda fanlararo integratsiya metodikasidan foydalanish nafaqat ta'lim samaradorligini oshiradi, balki o'quvchilar tafakkurining kompleks rivojlanishiga xizmat qiladi. Chunonchi,

arxitektura tarixi fani nafaqat tarix, balki san'atshunoslik, geografiya, falsafa, estetika, antropologiya, ekologiya va hatto matematika bilan ham uzviy aloqada bo'lgan bilim sohasidir. Shu bois, mazkur fan bo'yicha bilim berish jarayonida multidisiplinar yondashuvlar, ya'ni fanlararo bog'liqlikni ta'minlovchi metodlar muhim ahamiyat kasb etadi.

Misol uchun, me'moriy yodgorliklar joylashgan geografik hududlarni xarita asosida tahlil qilish, ularning relyef, iqlim, tabiiy resurslar bilan bog'liqligini o'rganish orqali o'quvchilar geografik tafakkurni shakllantiradi. Tarixiy voqealar bilan bog'liq arxitektura inshootlarini o'rganish esa tarix fanining faktologik va konseptual bilimlarini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, arxitektura uslublaridagi badiiy ifoda vositalarini tahlil qilish orqali o'quvchilar san'atshunoslik va estetika fanlari bilan tanishadi, ularning zamonaviy san'at va dizayn bilan bog'liqligini anglaydi. Ayniqsa, ekologik barqarorlik, yashil arxitektura, tabiiy materiallardan foydalanish masalalari bugungi kunda biologiya va ekologiya fanlari bilan integratsiyalashgan holda o'rganilmoqda. Bunday yondashuvlar o'quvchilarda tizimli fikrlash, muammolarni kompleks tahlil qilish va fanlararo bog'liqlikni anglash ko'nikmalarini shakllantiradi.

Fanlararo integratsiyaning samarali natija berishi ko'p jihatdan zamonaviy ta'lim texnologiyalarining qo'llanilishiga ham bog'liq. So'nggi yillarda xalqaro miqyosda arxitektura tarixini o'qitishda interaktiv, vizual va texnologik yondashuvlar muhim metod sifatida e'tirof etilmoqda. Xususan, virtual realitet (VR) va kengaytirilgan realitet (AR) texnologiyalari orqali tarixiy obidalarni raqamli makonda vizual tarzda tahlil qilish imkoniyati yaratilmoqda. Bu o'quvchilarning makon, hajm, tuzilma va funksional jihatlarni amaliy ko'rinishda tushunishlariga yordam beradi. Masalan, Italiya, Yaponiya, Janubiy Koreya, AQSh kabi mamlakatlarda me'morchilik tarixini o'qitishda 3D modellashtirish, onlayn muzeylar, virtual ekskursiyalar keng qo'llanilmoqda. Bu esa o'quvchilarning darsga qiziqishini orttirish, mavzuga chuqurroq singib ketishiga xizmat qiladi.

Yana bir muhim uslubiy yondashuv bu – loyiha asosida o'qitish (project-based learning) metodikasi bo'lib, bunda o'quvchilar ma'lum bir arxitektura obidasi

bo'yicha mustaqil tadqiqot olib boradilar, uni tarixiy, madaniy, texnologik va estetik jihatdan tahlil qiladilar hamda yakunda o'z natijalarini taqdim etadilar. Bu metodika ayniqsa, tanqidiy fikrlash, axborot bilan ishlash, ijodkorlik va jamoaviy faoliyat ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Jahonning rivojlangan ta'lim tizimlarida (masalan, Finlandiya, Kanada, Germaniya) aynan loyiha asosida o'qitish orqali o'quvchilar me'morchilik tarixi darslarida o'z shaharlaridagi tarixiy obidalarni o'rganish, ularning tarixiy kontekstini tiklash, jamoatchilik e'tiborini jalb etish bo'yicha amaliy loyihalar ishlab chiqadilar.

Shuningdek, zamonaviy pedagogik konsepsiyalar, jumladan, konstruktivistik yondashuv arxitektura tarixini o'qitishda keng tatbiq etilmoqda. Bu yondashuvga ko'ra, o'quvchi tayyor bilimni qabul qiluvchi emas, balki uni o'z faoliyati orqali anglaydigan sub'ekt sifatida qaraladi. Ya'ni, tarixiy obidalarni tahlil qilish, ular haqida muhokama yuritish, ularni boshqa obidalar bilan solishtirish, zamonaviy kontekstda baholash kabi faoliyatlar orqali o'quvchi mustaqil xulosa chiqaradi. Bu yondashuv o'quvchini faol, izlanishga yo'naltirilgan, tanqidiy fikrlovchi shaxs sifatida shakllantiradi.

Arxitektura tarixini o'qitishda fanlararo integratsiya va zamonaviy xalqaro yondashuvlar uyg'unlashgan holda qo'llanilganda, bu fan o'quvchilarda tarixiy xotira, madaniy ong, estetik did, zamonaviy tafakkur va ijodkorlik kabi ko'plab muhim kompetensiyalarni rivojlantiradi. Aynan shunday yondashuvlar orqali me'morchilik tarixi fani zamonaviy shaxsni har tomonlama kamol toptiruvchi kuchli ta'limiy vositaga aylanishi mumkin.

Arxitektura tarixini o'qitishda xalqaro tajribalar va yondashuvlar, o'quvchilarga nafaqat arxitektura ob'ektlari haqida bilim berishni, balki ularning analitik fikrlash va amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishni ham maqsad qiladi. Arxitektura tarixi faqatgina qadimgi binolarni o'rganish emas, balki ularning ijtimoiy, madaniy va iqtisodiy kontekstini tushunishni ta'minlaydi. Shu sababli, turli mamlakatlarda qo'llanilayotgan yondashuvlar o'quvchilarga turli nuqtai nazardan arxitektura merosini o'rganish imkoniyatini beradi.

Interaktivlik va amaliyot: Arxitektura tarixi faqat nazariy bilimlar bilan cheklanmay, o'quvchilarga tarixiy ob'ektlarni va ularning o'zgarishini amalda ko'rish imkoniyatini yaratadi. Bu, masalan, interaktiv ekskursiyalar yoki 3D modellar yaratish orqali amalga oshiriladi. O'quvchilar arxitektura ob'ektlarini real vaqt rejimida tahlil qilish orqali yanada chuqurroq tushuncha hosil qilishadi.

Madaniyatlararo yondashuv: Har bir mamlakatda arxitektura alohida madaniy va tarixiy kontekstga ega. O'quvchilarga turli madaniyatlarning arxitekturaviy merosini o'rganish imkoniyati berish, global dunyoqarashni rivojlantirishga yordam beradi. Masalan, Fransiyada G'arb va Sharq arxitekturalarini o'rganish, o'quvchilarga turli arxitektura uslublarini va ularning ta'sirini tushunishga yordam beradi.

Texnologiyalar va raqamli vositalar: Bugungi kunda raqamli texnologiyalar o'quv jarayonini yanada samarali va interaktiv qilishda yordam beradi. Masalan, Yaponiya va Shvetsiyada arxitektura tarixini o'qitishda virtual reallik va zamonaviy dasturlar qo'llaniladi, bu esa o'quvchilarga tarixiy ob'ektlarni virtual muhitda tahlil qilish imkonini yaratadi.

Kritik tahlil va kontekstual o'rganish: Shveysariya va boshqa mamlakatlarda o'quvchilarga arxitektura ob'ektlarini tahlil qilishda nafaqat ularning qurilish xususiyatlari, balki ijtimoiy va siyosiy ahamiyatini ham o'rganishga alohida e'tibor qaratiladi. Bu yondashuv arxitektura merosini yanada chuqurroq tushunish va qiymatini anglashga yordam beradi.

Arxitektura merosini saqlash va tiklash: Ispaniya va Yunoniston kabi mamlakatlarda arxitektura merosining saqlanishi va tiklanishi bo'yicha maxsus amaliyotlar mavjud. Bu o'quvchilarga tarixiy ob'ektlarning ahamiyatini tushunishga va ularni tiklash jarayonlarida ishtirok etishga imkon beradi.

Har bir mamlakatda qo'llanilayotgan yondashuvlar arxitektura tarixini o'qitishda yangi va innovatsion usullarni tatbiq etishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu yondashuvlar o'quvchilarga nafaqat arxitektura tarixini o'rganish, balki uni ijtimoiy va madaniy kontekstda tahlil qilish, raqamli texnologiyalar yordamida amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish imkoniyatini beradi. Bu yondashuvlar

o'quvchilarga global miqyosda arxitektura merosini tushunishga yordam beradi va ularning o'zaro aloqalarini kuchaytiradi.

1-jadval.

Mamlakat	Yondashuv	Tavsif
Angliya, AQSh	Interaktiv va amaliy yondashuvlar	O'quvchilar mashhur binolar va tarixiy joylarga sayohatlar tashkil etishadi, modellash va vizualizatsiyalarni yaratishadi.
Germaniya	Arxitektura ob'ektlarini tahlil qilish	Arxitektura ob'ektlarining evolyutsiyasini tahlil qilish va vizual materiallar bilan o'rganish.
Fransiya	Madaniyatlararo yondashuv	G'arb, Sharq, Afrika va Lotin Amerikasining arxitekturaviy meroslarini o'rganish.
Italiya	Milliy arxitektura merosiga asoslanish	Italiyaning Renessans va Barokko arxitekturasiga chuqur e'tibor qaratish.
Yaponiya	Raqamli texnologiyalar va virtual o'qitish	VR texnologiyalaridan foydalanib, eski arxitektura ob'ektlarini virtual reallikda ko'rish.
Shvetsiya	Zamonaviy texnologiyalar yordamida o'qitish	Arxitektura dasturlaridan foydalanib, 3D modellar yaratish va tahlil qilish.
Shveysariya	Kritik tahlil va kontekstual yondashuv	Arxitektura ob'ektlarini ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy kontekstda tahlil qilish.
Ispaniya	Arxitektura merosini saqlash va tiklash	Arxitektura merosini saqlash va tiklash amaliyotlarini o'rganish.

Yunoniston	Qadimgi arxitektura va tiklash	Gretsiya arxitekturasini o'rganish va merosni tiklash amaliyotlari.
Niderlandiya	Ilmiy tadqiqotlar va yangi yondashuvlar	O'quvchilarni arxitektura tarixiga oid ilmiy tadqiqotlar olib borishga jalb qilish.

Jadvalda har bir mamlakatda arxitektura tarixini o'qitishning asosiy yondashuvlari va uslublari keltirilgan

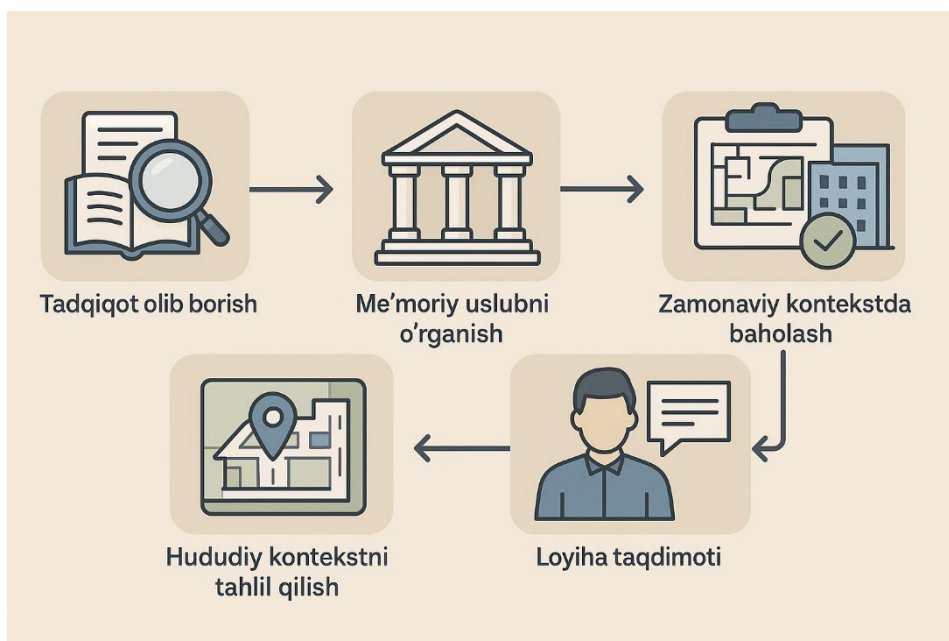
Loyiha asosida o'qitish metodikasi – o'quvchilarni real hayotiy muammolar, tarixiy holatlar yoki ijtimoiy dolzarb masalalarni mustaqil tadqiq qilish orqali chuqur o'rganishga undovchi innovatsion ta'lim texnologiyasidir. Ushbu yondashuvda o'quvchi markaziy figura hisoblanadi; u bilimni tayyor shaklda qabul qilmaydi, balki faol izlanish, amaliyot va tahlil orqali o'zlashtiradi. Aynan shu metodika orqali “O‘zbekiston arxitekturasini tarixi” mavzusini o'qitish o'quvchilarda tarixiy tafakkur, madaniy ong, milliy g'urur va ijodkorlik kabi fazilatlarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Dars jarayonida o'quvchilar kichik guruhlariga bo'linib, har bir guruhga O'zbekistonning ma'lum bir tarixiy davriga oid arxitektura obidalarini o'rganish vazifasi beriladi. Masalan, bir guruh Amir Temur davri me'morchiligini, ikkinchisi Buxoro xonligi inshootlarini, uchinchisi mustaqillik yillaridagi zamonaviy arxitektura namunalarini tanlab olishi mumkin. Har bir guruh o'z mavzusi doirasida quyidagi bosqichlarni amalga oshiradi:

1. **Tadqiqot olib borish** – tanlangan arxitektura obidasi haqida tarixiy manbalar, ilmiy maqolalar, virtual muzeylar va mahalliy arxivlardan ma'lumotlar yig'iladi. Bu jarayonda o'quvchilar tarix fanidan hamda axborot bilan ishlash ko'nikmalaridan foydalanadi.
2. **Hududiy kontekstni tahlil qilish** – obidaning geografik joylashuvi, tabiiy muhitga moslashuvi va urbanistik rivojlanishdagi o'rnini aniqlanadi. Bu bosqich geografiya bilan integratsiyani talab qiladi.
3. **Me'moriy uslubni o'rganish** – obidaning konstruktiv xususiyatlari, bezak elementlari, milliy va diniy ramzlari, ishlatilgan materiallar va texnologiyalar

tahlil qilinadi. Bu orqali o'quvchilar estetik va badiiy tafakkurni shakllantiradi.

4. **Zamonaviy kontekstda baholash** – o'quvchilar obidaning bugungi kundagi ahamiyatini, saqlanish holatini va turizm, madaniyat, ta'lim sohalaridagi imkoniyatlarini o'rganadilar. Shuningdek, ular bu obidani qanday saqlab qolish, xalqaro darajada targ'ib qilish va undan zamonaviy hayotda foydalanish bo'yicha o'z tavsiyalarini ishlab chiqadilar.
5. **Loyiha taqdimoti** – yakuniy bosqichda har bir guruh multimedia vositalari yordamida (slyaydlar, maketlar, video lavhalar) o'z loyihasini taqdim etadi. Taqdimot davomida savol-javoblar, munozaralar, boshqa guruhlar bilan solishtirishlar amalga oshiriladi.

1-rasm. Loyiha metodi asosida mavzuni o'zlashtirish ketma ketligi.

Bu jarayon davomida o'quvchilar faqatgina O'zbekiston arxitekturasining tarixiy bosqichlarini o'rganib qolmaydilar, balki amaliy, mustaqil, ijodiy faoliyat orqali bilim va ko'nikmalarni puxta o'zlashtiradilar. Ular tarixiy obidalarni estetik va madaniy meros sifatida qadrlashni, ularni saqlash va asrashga bo'lgan fuqarolik mas'uliyatini his qilishni o'rganadilar. Bundan tashqari, loyiha asosida o'qitish metodi orqali o'quvchilarda tanqidiy fikrlash, muammoni tahlil qilish, jamoa bilan ishlash, zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish va taqdimot qilish kabi ko'nikmalar ham shakllanadi.

“O‘zbekiston arxitekturası tarixi” mavzusini loyiha asosida o‘qitish – bu oddiy bilim berish emas, balki o‘quvchini faol ijtimoiy-sub’ektga aylantirishga xizmat qiluvchi samarali ta’limiy strategiyadir. Bu yondashuv orqali o‘quvchi o‘z xalqining madaniy tarixini nafaqat biladi, balki uni his qiladi, qadrlaydi va zamonaviy kontekstda baholashga o‘rganadi.

XULOSA. Arxitektura tarixini o‘qitish nafaqat o‘tmish me’moriy merosini o‘rganish, balki shaxsda tarixiy xotira, milliy identitet, estetik qarash va global tafakkur shakllanishi uchun muhim vositadir. Ushbu fan orqali o‘quvchilar o‘z xalqining madaniy boyliklarini anglaydi, ularni qadrlashga o‘rganadi, shu bilan birga, boshqa madaniyatlar va sivilizatsiyalarning me’moriy yodgorliklari orqali xalqaro madaniy makon bilan tanishadi. Bu esa o‘z navbatida, o‘quvchilarda tolerantlik, ochiqlik, madaniyatlararo muloqotga tayyorlik kabi zamonaviy ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantiradi.

Bugungi kunda arxitektura tarixini o‘qitish jarayoniga fanlararo integratsiya va zamonaviy pedagogik yondashuvlarni tatbiq etish zarurati ortib bormoqda. Tarix, san’atshunoslik, geografiya, estetika, ekologiya va boshqa fanlar bilan uzviy bog‘langan holda taqdim etilayotgan bilimlar o‘quvchilarda tizimli fikrlash va kompleks tahlil qilish ko‘nikmalarini shakllantiradi. Shu bilan birga, virtual texnologiyalar, loyiha asosida o‘qitish, muammoli vaziyatlar asosidagi ta’lim va konstruktivistik yondashuvlar kabi xalqaro tajribalarga asoslangan metodlar dars jarayonini interaktiv, qiziqarli va samarali qiladi.

Arxitektura tarixini o‘qitish orqali shakllanuvchi fazoviy tasavvur, badiiy tahlil, madaniy merosni anglash, tarixiy tafakkur va ijodiy yondashuv kabi ko‘nikmalar zamonaviy shaxsni tarbiyalashda o‘ta dolzarb hisoblanadi. Shu bois, ushbu fanni o‘qitishda xalqaro yondashuvlar, texnologik innovatsiyalar va integratsiyalashgan metodikalarni uyg‘unlashtirgan holda takomillashtirib borish, nafaqat ta’lim sifati, balki jamiyatning madaniy-ma’naviy salohiyatini yuksaltirishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR

1. Rossi A., "The Architecture of the City" – Cambridge, 1982.

2. Fazio M., Moffett M., Wodehouse L., "A World History of Architecture" – New York, 2004.
3. Corbusier L., "Towards a New Architecture" – London, 1923.
4. Bachelard G., "The Poetics of Space" – Boston, 1958.
5. Jacobs J., "The Death and Life of Great American Cities" – New York, 1961.
6. de Botton A., "The Architecture of Happiness" – London, 2006.
7. Smith M. G., "Building the Modern World: Albert Kahn in Detroit" – New York, 2008.
8. Abduqodirov A., "O'zbekiston arxitektura tarixi" – Toshkent, 2015.
9. Sultonov R., "O'zbek arxitekturasining shakllanishi" – Toshkent, 2016.
10. Mirzaev Sh., "Islom me'morchiligi" – Toshkent, 2017.
11. Xudoyberdiyev Z., "O'zbekiston me'morchiligining zamonaviy tendensiyalari" – Toshkent, 2018.
12. Baxtiyorov Sh., "Arxitektura va shaharsozlik masalalari" – Toshkent, 2019.
13. Azizov A., "O'zbek me'morligi va uning rivojlanishida xalq san'ati roli" – Toshkent, 2020.
14. Qodirov B., "O'zbekiston arxitekturasini va uning o'ziga xosligi" – Toshkent, 2021.